

Peter Czerniak

Staden är hans landskap!

*På andra sidan
floden, 35x25 cm*

I utställningen Nordisk Akvarell 2007 möter man ett typiskt exempel på Peter Czerniaks öde stadsbilder. Han har ytterst sällan några människor i dem. Ljusglimtar från trafikljus, bilar eller fönster vittnar om liv, liksom gatuskyltar. För inte så länge sedan var han i Riga och fångslades av ett par avlödade träd grafiska skönhet mot hus och himmel. Sedan dess har även enstaka buskar och unga träd för första gången letat sig in i stadsvyer. Träden är alltid utan grönska och nästan, känns det som, tvingar de sig in i bilderna mot hans vilja.

Det kan finnas andra spår av aktivt liv än ljussignaler och billyktor. För Peter Czerniak är byggarbetsplatser alltid lika intressanta motiv och i Stockholm har han alltid en uppsjö av dem. Han älskar att se gammal bebyggelse och ny modern ställas emot varandra och låter tunga huskroppar kontrastera mot lyftkranars förvånansvärda sprödhet och hur de avtecknas mot rymden. Många sådana motiv har han hämtat i Södra stationsområdet och de nya kvarteren kring Fleminggatan. Från båda byggarbetsplatserna har han gjort stora bildsviter.

Många av dessa bilder är sålda men en mycket typisk akvarell, som var med på Nordisk Akvarell 1998 i Sverige finns

kvar i hans ateljé. Den har just ett motiv med byggfutar, gamla hus och höga lyftkranar och ingen tycks ha velat ha den målningen. Jag tror att det enbart beror på motivet. Att det är för realistiskt, att man kan ana sig till byggdammet och oljuden från en byggarbetsplats i den. Detta trots att bilden andas absolut stillhet! Byggnadsarbetareförbundet däremot har faktiskt visat sitt intresse för och uppskattning av detta slags motiv genom att ge honom ett kulturstipendium på 10.000 kronor 1995. Även TCO har tilldelat Peter Czerniak ett kulturstipendium år 1996.

Volym och mörker speglas mot skirhet, luft och ljus! Är man ute efter den här motivsfären är Stockholm den perfekta platsen att vara på med stadens samspel mellan vatten, arkitektur och himmel!

Tidigare hade jag bara sett stadsbilder, alla akvareller, av Peter Czerniak men i hans ateljé och hem ser jag också ett antal oljor, både av människor och stadsvyer, alla mörka med en dov, tung, brun färgskala. Innan jag visste någonting om hans bakgrund, hade jag en stark känsla av att han är skolad i Centraleuropa. Över många av hans bilder ligger ett dunkel och en stämning, som jag spontant kopplat samman med forna Tjeckoslovakien och Polen.

Det kungliga, 47x32 cm

Tystnaden, 30x40 cm

Träd, 30x40 cm

En lugn dag, 40x30 cm

Väntan, 30x40 cm

Skolavslutning, 23x30 cm

Nu, inför oljemålningarna, faller alla bitar på plats. Peter Czerniak kom till Sverige på 1960-talet. Sin konstnärliga utbildning hade han hunnit få på en skola (motsvarande Konstfack) i Poznan i Polen. Just den skolan hade speciell inriktning på teckning och måleri och precis som de allra flesta akademiska utbildningarna inom konst ute i Europa var undervisningen mycket seriös och grundlig och kraven på de blivande konstnärerna höga. Beskrivningarna av sådana skolor och akademier och skildringarna av det sena 60-talets och 70-talets konsthögskolor hos oss är diametralt olika! Benhårda krav kontra i många fall kravlöshet! (Läs t.ex. Peter Dahls självbiografiska böcker om livet som lärare och professor vid den tiden.)

I Sverige läste Peter Czerniak bland annat konstvetenskap vid Stockholms universitet och gick på Lärarhögskolan i Umeå. Han, som så många andra konstnärer, måste ha ett borgerligt yrke för sin dagliga försörjning.

Någonstans på vägen kände Peter Czerniak att han själv ville bort ifrån det mörka, tunga måleriet. Ofta frågade

människor honom hur han mårde, var han deprimerad, bilderna förmedlade den känslan! Men nej, det handlade om något helt annat, hans eget kulturarv, hans sätt att uttrycka sig och inte alls om någon mörkersyn eller depression.

För att hitta en väg ur tyngden började han på 1980-talet att måla akvarell. Spelet mellan ljus och mörker som han får där är omöjligt i oljan och han behövde en ny teknik för att kunna bryta sig loss. Däremot så finns mycket av den gamla motivvärlden kvar. Staden som den viktigaste inspirationskällan släpper han aldrig. Skillnaden mellan hans oljemåleri och akvarellmåleri är mycket tydlig i målningar av Norstedtshuset. Oljan är tung, nästan kuslig medan byggnaden i akvarellen förefaller sväva på vattnet, som en sagoborg!

Han är också fånglad av interiörmåleri med eller utan människor. Återigen är det möjligheterna att skildra ljus på olika sätt som är det viktiga. En lite ovanlig motivkrets är därför kyrkointeriörer. Där kan ljusspel från olika delar av vitt skilda kyrkorum innebära verkliga utmaningar för honom.

Nära Slussen, 30x40 cm

Ljuset från Söder, 62x47 cm

Peter Czerniaks brunskala finns delvis kvar även i akvarellen – den är en del av honom helt enkelt - men han hittar också toner i en allt vidare blåskala och i båda grupperna av arbeten finns nästan alltid mycket små men viktiga färgaccenter i intensivt blått eller rött, som ger liv. En av de konstnärer han beundrar och känner sig besläktad med är den italienske målaren Canaletto (1667-1768) som framför allt målade Venedigmotiv. Peter Czerniak har inspirerats av hur Canaletto blandar grått och blått och där stora rena färgplan får kontrastera mot husfasader.

Vi kommer flera gånger tillbaka till teckningens betydelse för Peter Czerniak. Han tecknar alltid upp sitt motiv, svagt men dock med blyerts eller färg och sedan arbetar han lager på lager med färg. Han är en ganska ovanlig akvarellist då han arbetar på torrt papper med mycket lite vatten. Hans

teknik är att lägga lager på lager då färgen har torkat och det är känsligt eftersom ett lager för mycket riskerar att släcka ljuset i bilden.

Ser man på hans stadsbilder kan man lätt säga att precis så ser det ut. Men Peter Czerniak är inte ute efter att ge en exakt skildring av en byggnad. Det är inte rätt antal fönster i det gamla Norstedtshuset eller om Stadshuset är helt riktigt fångat om man ser till arkitekturen. För honom handlar det istället om att fånga en känsla och en stämning. Han bjuder in oss betraktare till sitt eget Stockholm, till det som är hans natur- och landskapsskildringar! Vi får gå in i dessa avskalade, ibland drömlika, stilla stadslandskap och finner en lätt annorlunda och mycket suggestiv stad där tiden står stilla.

JACQUELINE STARE.